

تهیه، بررسی ساختار بلوری، تحلیل سطح هیرشفلد و محاسبه انرژی چارچوب‌های مولکولی یک ساختار جدید فسفینیک آمید: $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$

نرجس پیمان^۱، مهرداد پورایوبی^{*}، مارک نکاس^۲

۱- گروه شیمی، دانشکده علوم، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۲- گروه شیمی، دانشکده علوم، دانشگاه ماساریک (Masaryk University)، کوتلارسکا ۲، برنو، کد پستی ۶۰۲۰۰، جمهوری چک

(دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۵/۴، نسخه نهایی: ۱۴۰۴/۷/۲۰)

چکیده: در این پژوهش، $N-(4-کلروبنزیل)-P,P$ -دی فنیل فسفینیک آمید، $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$ ، تهیه و با پراش پرتو X بر روی تک بلور تعیین ساختار گردید. این ترکیب در سامانه بلوری چهارگوشی با گروه فضایی $I\bar{4}$ ، با a و c متبلور می شود و واحد بی تقارن شامل یک مولکول است. در ساختار بلوری، یک آرایش سه بعدی از اتصال مولکول‌ها با پیوندهای هیدروژنی $N-H...O=P$ و برهم کنش‌های $C-H...π$ ایجاد می شود. تحلیل سطح هیرشفلد، نمودار دو بعدی اثر انگشتی و انرژی شبکه برای بررسی برهم کنش‌های موجود در ساختار انجام شد.

واژه‌های کلیدی: ساختار بلوری؛ پیوند هیدروژنی؛ انرژی شبکه؛ تحلیل هیرشفلد؛ فسفینیک آمید.

مقدمه

فسفینیک آمیدها با فرمول عمومی $RR'R^2P(O)NR$ (که R, R' قطعاً هیدروکربنی و R^1 و R^2 هیدروژن یا قطعه هیدروکربنی) دسته‌ای از ترکیب‌های فسفر در حالت اکسایش V هستند که کاربردهای گسترده‌ای را در داروسازی [۱]، بازدارنده‌های آتش [۲]، کاتالیزورها [۳]، شیمی کئوردیناسیون [۴] و استخراج کننده‌های مایع و غشا [۵] دارند. متداول‌ترین روش‌ها برای سنتز فسفینیک آمیدها شامل واکنش فسفینیک هالیدها با آمین‌ها، واکنش دومرحله‌ای کلرید فسفین با آمین‌ها و در پی آن اکسایش، و متراکم کردن اسیدهای فسفینیک با آمین‌ها هستند [۶].

در میان برهم کنش‌های غیرکووالانسی مختلف، بیشترین بررسی در مورد پیوند هیدروژنی بوده است. در ترکیب‌های برپایه فسفریل، پیوند هیدروژنی $N-H...O=P$ به دلیل قطبی بودن گروه $P=O$ یک برهم کنش شاخص است [۷، ۸].

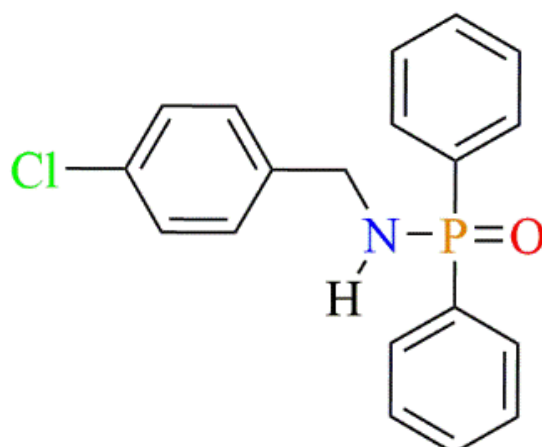
بررسی سطح هیرشفلد یک ابزار ارزشمند در تحلیل برهم کنش‌های بین مولکولی است [۹]. در این پژوهش، تحلیل ساختاری با پرتو X ، بررسی سطوح هیرشفلد و نمودار اثر انگشتی و چارچوب‌های انرژی برای ساختار جدید $N-(4-کلروبنزیل)-P,P$ -دی فنیل فسفینیک آمید (شکل ۱) انجام شده است.

بخش تجربی

همه مواد استفاده شده در این پژوهش دارای خلوص تجزیه‌ای بالا بودند. ساختار بلوری ترکیب با پراش پرتو X ، با پرتو $K\alpha$ مولیبدن در دمای $120^\circ C$ کلوین تعیین و حل ساختار با برنامه SHELXT انجام شد [۱۰، ۱۱]. این ترکیب با روش آورده شده در گزارش‌های پیشین برای ترکیب‌های هم خانواده تهیه شد [۱۲] و تک بلور مناسب آن با استفاده از حلال کلروفرم و n -هپتان (با نسبت حجمی ۴ به ۱) به دست آمد.

*نویسنده مسئول، تلفن: ۰۵۱-۳۸۸۰۵۵۳۵، پست الکترونیکی: pourayoubi@um.ac.ir

شکل ۱ ساختار شیمیایی $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$.

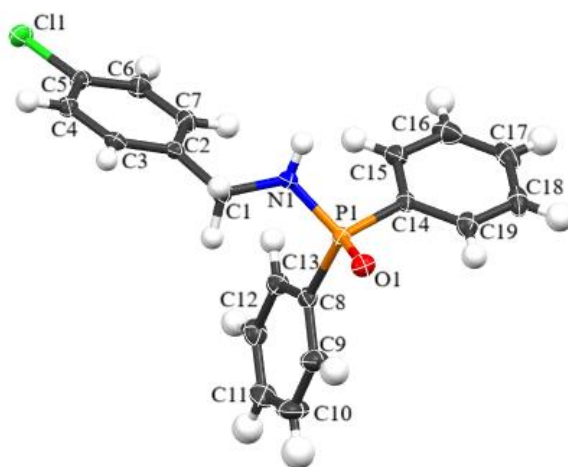
بحث و نتیجه گیری

بررسی داده‌های بلورنگاری $N-(4\text{-کلروبنزیل})\text{-}PP\text{-دی فنیل فسفینیک آمید}$

داده‌های بلورشناسی نشان می‌دهد که ترکیب سنتز شده در سامانه بلوری چهارگوشی با گروه فضایی $I\bar{4}$ متبلور شده و واحد بی تقارن این ساختار شامل یک مولکول کامل است. ساختار این ترکیب (به صورت بیضوی‌های دمایی) در شکل ۲ نشان داده شده است. داده‌های بلورشناسی، برخی از طول پیوندها و زوایای پیوندی و پیوندهای هیدروژنی به ترتیب در جدول‌های ۱ تا ۳ آورده شده‌اند.

اتم فسفر در این ترکیب دارای پیکربندی چهاروجهی انحراف یافته است و بیشینه و کمینه زاویه‌های پیرامون اتم فسفر برابر با $\angle(O1-P1-N1) = 119.90(9)^\circ$ و

$\angle(N1-P1-C14) = 102.82(9)^\circ$ هستند. طول پیوند فسفر-اکسیژن $(1.4936(15) \text{ \AA})$ بلندتر از طول پیوند دوگانه عادی $P=O$ ($1.45 \text{ \AA}$) و طول پیوند فسفر-نیتروژن $(1.6422(18) \text{ \AA})$ کوتاهتر از پیوند ساده فسفر-نیتروژن (1.77) است [۱۳]. مجموع زوایای اطراف اتم نیتروژن نشان می‌دهد که از هندسه مسطح انحراف دارد. این اتم در پیوند هیدروژنی به عنوان پذیرنده شرکت نمی‌کند. در ساختار بلوری این ترکیب، واحد NH یک جهت‌گیری ناودیس‌وار ($synclinal$)، با زاویه پیچشی برابر با 77.79° را نسبت به گروه فسفریل دارد و مولکول‌ها با پیوند هیدروژنی $N-H \cdots O$ (فاصله $H1N \cdots O1$ $2.10(2) \text{ \AA}$) در یک آرایش زنجیری یک بعدی در راستای محور $[001]$ منظم شده‌اند (شکل ۳ الف).

شکل ۲ نمایی از ساختار $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$ به صورت بیضوی‌های دمایی (بیضوی‌ها با احتمال ۵۰٪ رسم شده‌اند).

جدول ۱ داده‌های بلورشناسی $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$

$C_{19}H_{17}ClNO_2$	فرمول شیمیایی
۳۴۱٫۷۶	جرم فرمولی ($g\text{mol}^{-1}$)
$0.25 \times 0.25 \times 0.20$	اندازه بلور (mm)
چهارگوشی	سامانه بلوری
$I\bar{4}$	گروه فضایی
$22,0010(2)$	a (Å)
$22,0010(2)$	b (Å)
$7,0921(1)$	c (Å)
۹۰	β (°)
$3432,89(8)$	حجم یاخته یکبه (Å^3)
۸	تعداد مولکول‌ها در یاخته یکبه
۱٫۳۲۲	چگالی ($g\text{cm}^{-3}$)
۱۲۰	دما (K)
$-8 \leq l \leq +8, -26 \leq k \leq +26, -26 \leq h \leq +26$	مقادیر l, k, h
0.0540 و 0.0214	$[I > 2\sigma(I)] wR_2$ و R_1
0.0547 و 0.0222	wR_2 و R_1 (همه داده‌ها)
0.0511	R_{int}
۲۱۱	تعداد پارامترها
۳۱۵۶	تعداد بازتاب‌های مستقل
$1,848.0$ تا $30,967.0$	گستره θ (°) جمع آوری شده
0.319	μ (mm^{-1})
0.167 و -0.214	$\Delta\rho_{max}$ و $\Delta\rho_{min}$ ($e \text{ Å}^{-3}$)
۱۴۲۴	$F(000)$

جدول ۲ برخی از طول پیوندها (Å) و زوایای پیوندی (°) در ساختار $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$

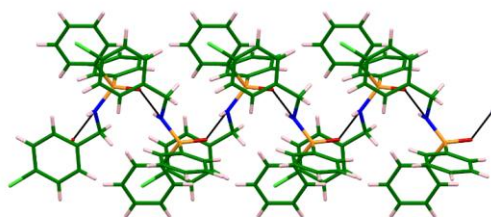
طول پیوند	
P1—O1	۱٫۴۹۳۶(۱۵)
P1—N1	۱٫۶۴۲۲(۱۸)
P1—C14	۱٫۸۰۲(۲)
P1—C8	۱٫۸۱۱(۲)
Cl1—C5	۱٫۷۴۵(۲)
زاویه پیوند	
O1—P1—N1	۱۱۹٫۹۰(۹)
O1—P1—C14	۱۱۲٫۹۶(۹)
O1—P1—C8	۱۰۹٫۲۷(۹)
N1—P1—C14	۱۰۲٫۸۲(۹)
C1—N1—P1	۱۲۰٫۴۷(۱۵)
P1—N1—H1N	۱۱۴٫۶(۱۷)

جدول ۳ داده‌های پیوند هیدروژنی $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$ (° و Å)

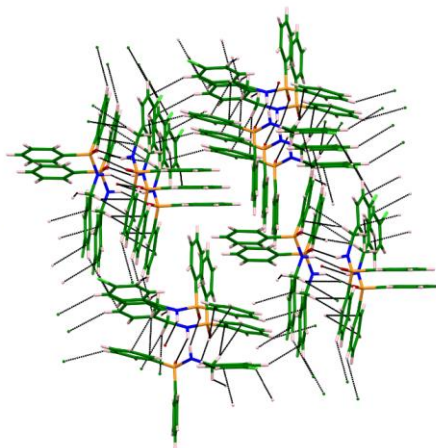
$D-H \cdots A$	$D-H$	$H \cdots A$	$D \cdots A$	$D-H \cdots A$
$N1-H1N \cdots O1^i$	$0.844(19)$	$2.10(2)$	$2.886(2)$	$154(2)$
$C4-H4 \cdots Cl1^{ii}$	0.95	2.95	$3.659(2)$	132.9

کدهای تقارنی: (i) $-x+1/2, -y+3/2, z-1/2$; (ii) $-y+1/2, x+1/2, -z+1/2$

الف

ب

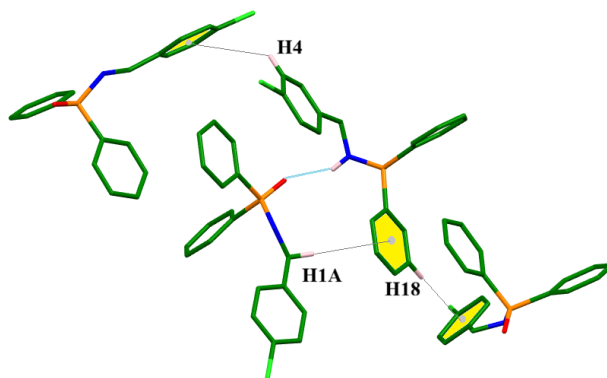
شکل ۳ طرحواره‌ای از الگوی پیوند هیدروژنی $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$: (الف) الگوی یک بعدی که با پیوند هیدروژنی $N-H...O=P$ ایجاد شده است. (ب) الگوی سه بعدی که پیوندهای هیدروژنی $C-H...π$ نیز در نظر گرفته شده‌اند.

در این ساختار، سه نوع برهم‌کنش حلقه الکترونی $C-H...π$ نیز دیده می‌شود و با در نظر گرفتن آن‌ها، یک الگوی سه‌بعدی از انباشت مولکول‌ها ایجاد می‌شود (شکل ۳ ب). در برهم‌کنش نوع اول، اتم H_4 حلقه $4-Cl-C_6H_4$ با حلقه مشابه برهم‌کنش می‌کند (برهم‌کنش $C_4-H_4...π$ ، $C_4-H_4...π$ ، $H...Cg1$ به فاصله $3.656 \text{ \AA}$ ، $Cg1$ در مرکز حلقه $4-Cl-C_6H_4$). در برهم‌کنش نوع دوم، اتم H_{18} حلقه فنیل به سمت حلقه $4-Cl-C_6H_4$ جهت گیری می‌کند (برهم‌کنش $C_{18}-H_{18}...π$ ، $C_{18}-H_{18}...π$ ، $H...Cg1$ به فاصله $2.676 \text{ \AA}$). در سومین نوع برهم‌کنش، اتم H_{1A} از قطعه CH_2 با حلقه فنیل برهم‌کنش می‌کند (برهم‌کنش $C_1-H_{1A}...π$ ، $C_1-H_{1A}...π$ ، $H...Cg2$ به فاصله $3.323 \text{ \AA}$ ، $Cg2$ در مرکز حلقه C_6H_5). در شکل ۴ این سه برهم‌کنش نشان داده شده‌اند.

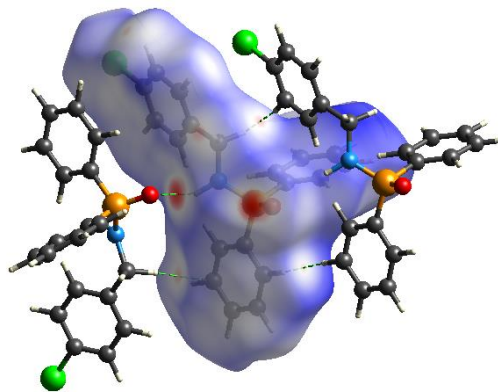
بررسی سطح هیرشفلد و نمودار دو بعدی اثر انگشتی تحلیل سطح هیرشفلد، شامل سطوح سه‌بعدی و نمودارهای اثر انگشتی دوبعدی، یک ابزار نگاشتاری بسیار مفید برای شناسایی برهم‌کنش‌های بین مولکولی در یک ساختار بلوری است [۹]. برای بررسی برهم‌کنش‌های بین مولکولی در نمودارهای اثر انگشتی نماهایی نگاشتاری را بر حسب d_i و d_e ارائه می‌دهند. این نمودارها (شکل ۶) نشان می‌دهند که در این ساختار، برهم‌کنش $H...H$ بیشترین سهم (49.7%) از کل برهم‌کنش‌های بین مولکولی را دارد. درصد توزیع سایر برهم‌کنش‌های این ساختار $H...C$ (23.9%)، $H...Cl$ (9.9%)، $H...O$ (7.6%)، $Cl...Cl$ (2.2%)، $Cl...C$ (0.5%)، $C...C$ (0.4%) و $C...C$ (5.9%) می‌باشد.

بررسی سطح هیرشفلد و نمودار دو بعدی اثر انگشتی

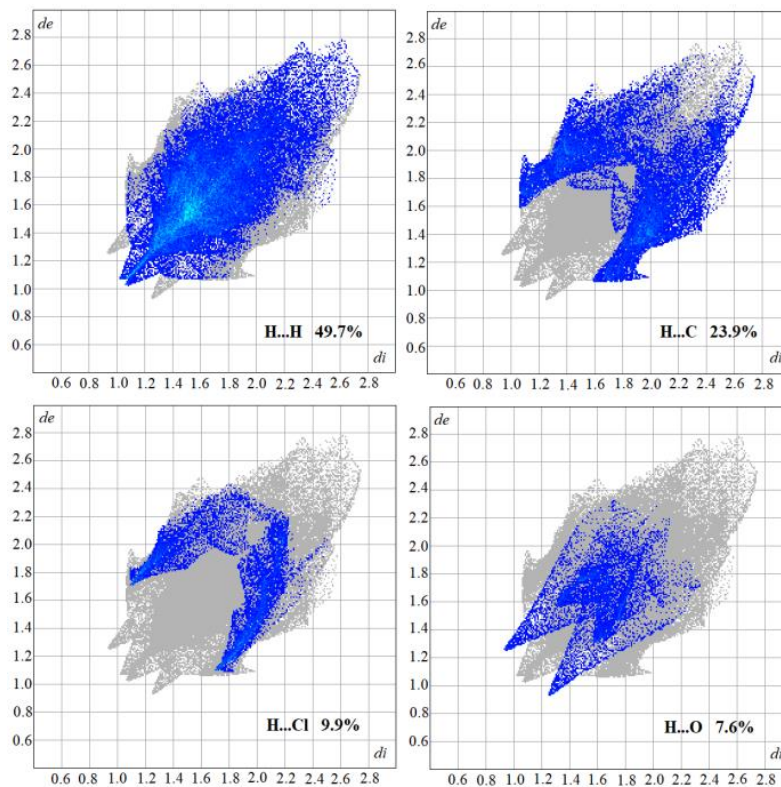
بررسی سطح هیرشفلد و نمودار دو بعدی اثر انگشتی تحلیل سطح هیرشفلد، شامل سطوح سه‌بعدی و نمودارهای اثر انگشتی دوبعدی، یک ابزار نگاشتاری بسیار مفید برای شناسایی برهم‌کنش‌های بین مولکولی در یک ساختار بلوری است [۹]. برای بررسی برهم‌کنش‌های بین مولکولی در

شکل ۴ سه برهم‌کنش متفاوت $C-H...π$ که در ساختار $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$ دیده می‌شود.

شکل ۵ سطح هیرشفلد نشان دهنده برهم کنش‌های بین مولکولی در ساختار $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$ ، دو مولکول خارج از سطح هیرشفلد برای نشان دادن پیوندهای هیدروژنی $N-H...O=P$ (سمت چپ بالا) و $C-H...π$ (سمت چپ پایین) و برهم کنش $H...H$ (سمت راست بالا و پایین) آورده شده‌اند.

شکل ۶ نمودارهای دو بعدی اثر انگشتی.

$$E_{tot} = K_{ele}E_{ele} + K_{pol}E_{pol} + K_{disp}E_{disp} + K_{rep}E_{rep} \quad (1)$$

که در آن E_{ele} ، E_{pol} ، E_{disp} و E_{rep} به ترتیب سهم‌های الکتروستاتیک، قطبش، پراکندگی و دافعه از انرژی کل و مقادیر K ضرایب تصحیح هر جزء هستند. داده‌های این محاسبات در جدول ۴ آورده شده است.

بیشترین انرژی مربوط به جفت مولکولی با پیوند هیدروژنی $N-H...O=P$ و برابر با $-۶۱/۰$ کیلوژول بر مول است. جفت‌های مهم دیگر با انرژی کل $-۳۱/۱$ و $-۳۰/۳$ مول به

بررسی چارچوب‌های انرژی

به منظور توصیف دقیق‌تر برهم کنش‌های بین‌مولکولی در انباشتگی بلور، انرژی شبکه بلوری با نرم افزار CrystalExplorer نسخه ۲۱/۵ محاسبه شد. انرژی‌های الکتروستاتیک، قطبش، پراکندگی و دافعه برهم کنش‌های بین مولکولی با استفاده از توابع چگالی الکترون CE-B3LYP/6-31G(d,p) محاسبه شد. مقدار انرژی کل (E_{tot}) با رابطه (۱) محاسبه می‌شود:

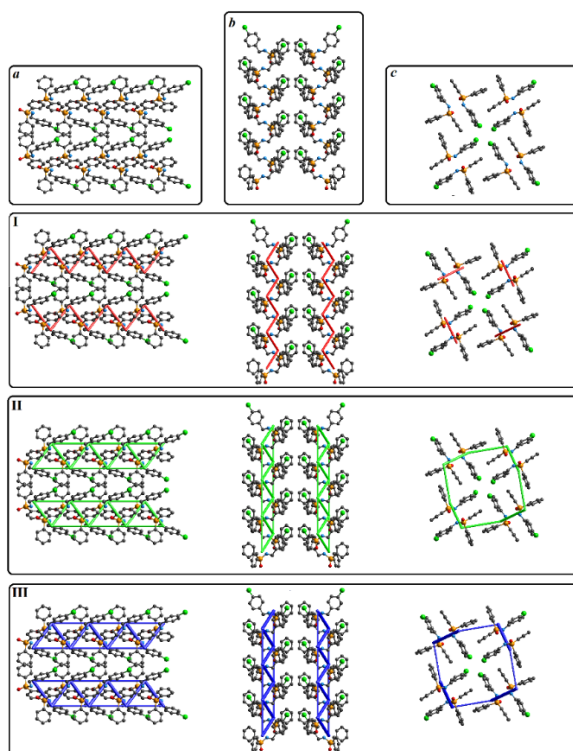
می‌شود که نیروهای پراکندگی نسبت به نیروهای الکترواستاتیک سهم بیشتری از انرژی شبکه بلور را دارند و برهم‌کنش‌های الکترواستاتیک، مانند انرژی کل، بیشتر در راستای محور c (در راستای پیوند هیدروژنی) متمرکز شده‌اند.

ترتیب مربوط به انبوهه‌های دارای برهم‌کنش‌های $C-H \dots \pi$ و $H \dots H/Cl \dots H$ هستند.

چارچوب‌های انرژی بر حسب E_{dis} ، E_{ele} و E_{tot} ، به ترتیب با رنگ‌های قرمز، سبز و آبی در شکل ۷ نشان داده شده‌اند. دیده

جدول ۴ انرژی‌های برهم‌کنش جفت‌های مولکولی (بر حسب کیلوژول بر مول) بر پایه محاسبه‌های چارچوب انرژی برای $(C_6H_5)_2P(O)(NHCH_2C_6H_4-4-Cl)$. N تعداد جفت‌های مولکولی درگیر و R فاصله‌ی بین مراکز مولکولی بر حسب آنگستروم است. E_{pol} ، E_{ele} ، E_{rep} و E_{dis} به ترتیب نشان دهنده انرژی الکترواستاتیکی، قطبش، پراکندگی و تبادل-دافعه هستند.

N	عمل تقارنی	R	E_{ele}	E_{pol}	E_{dis}	E_{rep}	E_{tot}
۲	$-y+1/2, x+1/2, -z+1/2$	۱۴,۰۷	۳,۶	-۰,۱	-۳,۲	۰,۰	۰,۹
۲	$-x+1/2, -y+1/2, z+1/2$	۶,۱۸	-۳۹,۶	-۱۳,۵	-۵۴,۲	۶۱,۷	-۶۱,۰
۲	$-y+1/2, x+1/2, -z+1/2$	۱۰,۲۳	-۵,۸	-۰,۸	-۱۶,۴	۱۴,۸	-۱۱,۹
۱	$-x, -y, z$	۱۳,۸۱	۳,۶	-۰,۱	-۳,۶	۰,۰	۰,۶
۲	x, y, z	۷,۰۹	-۱۲,۰	-۵,۴	-۳۳,۷	۲۴,۱	-۳۱,۱
۲	$-y, x, -z$	۱۰,۴۲	-۱,۷	-۰,۵	-۷,۱	۵,۲	-۵,۱
۲	$y, -x, -z$	۸,۰۹	-۵,۰	-۱,۳	-۴۴,۹	۲۴,۴	-۳۰,۳
۲	$-y, x, -z$	۱۱,۰۸	-۱,۰	-۰,۳	-۱۰,۲	۴,۳	-۸,۱

شکل ۷ چارچوب‌های انرژی برای ترکیب تهیه شده. آرایش مولکولی در راستای محورهای a ، b و c نشان داده شده است. (I) نشان دهنده جزء الکترواستاتیکی (رنگ قرمز)، (II) نشان دهنده جزء پراکندگی (رنگ سبز) و (III) نشانگر انرژی برهم‌کنش کلی (رنگ آبی) است. اتم‌های هیدروژن برای وضوح بیشتر حذف شده‌اند و مولکول‌ها به صورت گلوله و میله نشان داده شده‌اند. آرایش مولکولی بدون نشان دادن اجزاء انرژی در بالای شکل آورده شده است.

برداشت

در این پژوهش، ساختار N -(۴-کلروبنزیل)- P,P -دی فنیل فسفینیک آمید با پراش پرتو X بر روی تک بلور بررسی شد. بررسی‌های بلورشناسی نشان داد که در شبکه بلوری این ترکیب، پیوندهای هیدروژنی $N-H\cdots O$ و $C-H\cdots\pi$ انبوه سه بعدی را ایجاد می‌کنند. محاسبات چارچوب‌های انرژی دلالت بر این دارد که نیروهای پراکندگی بیشترین سهم را در انرژی بلور دارند.

پیوست: داده‌های تکمیلی

اطلاعات کامل بلورشناسی ترکیب در پایگاه ساختاری کمبریج (CCDC) با شناسه ۲۳۷۵۴۴۳ به ثبت رسیده و از آدرس www.ccdc.cam.ac.uk/conts/retrieving.html قابل دریافت است.

قدردانی

نویسندگان از دانشگاه فردوسی مشهد برای حمایت‌های پژوهشی از طرح ۳/۵۹۵۹۸ قدردانی می‌نمایند.

مراجع

- [1] Sørensen M. D., Blæhr L. K., Christensen M. K., Høyer T., Latini S., Hjarnaa P.-J. V., Björkling F., "Cyclic phosphinamides and phosphonamides, novel series of potent matrix metalloproteinase inhibitors with antitumour activity", *Bioorganic & Medicinal Chemistry*, 11 (2003) 5461–5484.
- [2] Liu X.-D., Zheng X.-T., Dong Y.-Q., He L.-X., Chen F., Bai W.-B., Lin Y.-C., Jian R.-K., "A novel nitrogen-rich phosphinic amide towards flame-retardant, smoke suppression and mechanically strengthened epoxy resins", *Polymer Degradation and Stability*, 196 (2022) 109840.
- [3] Wu G.-J., Tan D.-X., Han F.-S., "The Phosphinamide-Based Catalysts: Discovery, Methodology Development, and Applications in Natural Product Synthesis", *Accounts of Chemical Research*, 54 (2021) 4354–4370.
- [4] Medeiros A. C. R. F., Gouvea M. M., Felipe T. V., de Carvalho Marques F. F., Bernardino A. M. R., Ortiz F. L., de Souza M. C., "New *o*-substituted diphenylphosphinic amide ligands: synthesis, characterization and complexation with Zn^{2+} , Cu^{2+} and Y^{3+} ", *New Journal of Chemistry*, 43 (2019) 13881–13890.
- [5] Cherkasov R. A., Garifzyanov A. R., Koshkin S. A., "Synthesis of α -Aminophosphine Oxides with Chiral Phosphorus and Carbon Atoms", *Phosphorus, Sulfur, and Silicon and the Related Elements*, 186 (2011) 782–784.
- [6] Cheng F., Li D., Li J., Tang Y., Wu Y., Xu S., "Synthesis of Phosphinic Amides from Chlorophosphines and Hydroxyl Amines via $P(III)$ to $P(V)$ Rearrangement", *Organic Letters*, 25 (2023) 2555–2559.
- [7] Hamzehee F., Pourayoubi M., Nečas M., Choquesillo-Lazarte D., "Extensive analysis of $N-H\cdots O$ hydrogen bonding in four classes of phosphorus compounds: a combined experimental and database study", *Acta Crystallographica Section C: Structural Chemistry*, 73 (2017) 287–297.
- [8] Saneei A., Pourayoubi M., Jasinski J. P., Jenny T. A., Crochet A., Fromm K. M., Keeley A. C., "The synergistic cooperation of $NH\cdots O$ and $CH\cdots O$ hydrogen bonds in the structures of three new phosphoric triamides", *Phosphorus, Sulfur, and Silicon and the Related Elements*, 193 (2018) 257–266.
- [9] Spackman M. A., Jayatilaka D., "Hirshfeld surface analysis", *CrystEngComm*, 11 (2009) 19–32.
- [10] Sheldrick G. M., "Crystal structure refinement with *SHELXL*", *Acta Crystallographica Section C: Structural Chemistry*, 71 (2015) 3–8.
- [11] Sheldrick G. M., "SHELXT—Integrated space-group and crystal-structure determination", *Acta Crystallographica Section A: Foundations and Advances*, 71 (2015) 3–8.
- [12] Hamzehee F., Pourayoubi M., Farhadipour A., Choquesillo-Lazarte D., "Two new phosphinic amides: Synthesis, crystal structure, and theoretical study of hydrogen bonding", *Phosphorus, Sulfur, and Silicon and the Related Elements*, 192 (2017) 359–367.
- [13] Corbridge D. E. C., "Phosphorus: Chemistry, biochemistry, and technology", CRC press, Boca Raton (2013) 70–108.

[15] McKinnon J. J., Jayatilaka D., Spackman, M. A., "*Towards quantitative analysis of intermolecular interactions with Hirshfeld surfaces*", Chemical Communications, 37 (2007) 3814–3816.

[14] Spackman P. R., Turner M. J., McKinnon J. J., Wolff S. K., Grimwood D. J., Jayatilaka D., Spackman M. A., "*CrystalExplorer: A program for Hirshfeld surface analysis, visualization and quantitative analysis of molecular crystals*", Journal of Applied Crystallography, 54 (2021) 1006–1011.